

RESMÄRK, TAOTLEMA, SAAVUTAMA, TULEMUS

SEMANTILINE ANALÜÜS

H a l d u r Ö i m

I. Järgnevas analüüsis huvitab meid süntaksi- ja semantika komponendi vahetõrge generatiivses grammatikas ning otseselt võimalus esitada semantika fakte süntaksikomponendi vahendite abil. Generatiivne grammatika on jõudnud arengujärku, kus grammatika üldise ehitusega seotud probleemid, suuhulgas eriti ka semantika ja süntaksi vahetõrge probleemid, ei ole võimalik lahendada teisiti kui konkreetsete keelenähtuste üksikasjalise analüüsi kaudu. Hoopis vajalikum kui laiade, aga pinnaliste tähelepanekute tegemine on üksikute faktide hoolikas analüüs. Niisugune süvaanalüüs nõuab aga paratamatult tähelepanu koondumist kitsamatele nähtustele, konkreetsetele konstruktsioonidele, üksikutele sõnadele.

Siin analüüsime üksikasjalisemalt nelja sõna - eesmärk, taotlema, saavutama ja tulemus - ning püüame seostada nende semantilist struktuuri vastavate lausete süntaktilise struktuuriga, kus nad esinevad. Analüüs tugineb oluliselt Ch. Fillmore'i töödele (Fillmore 1968a; 1968b; 1968c). Formaalne grammatikamudelina kasutame Fillmore'i "käändegrammatikat" (Fillmore 1968a). Seega lausete süvastruktuure mõistame põhimõtteliselt predikaatide-argumentide terminis esitatud struktuuridena. Meil ei tarvitse siin aga otsustada, kui laians on üldise otstarbekas käsitleda predikaatsõnade klassi, s.t. õieti (kuivõrd verbide, adjektiivide ja adverbide kuulumine siia näib olevat selge), kui suures ulatuses on substantiivid vaadeldavad predikaatidena (Bach 1968; Öim

Fillmore'i järgides võime öelda, et predikaatide semantiliselt olulised omadused on jagatavad nelja põhilisse rubriiki: 1) predikaadi argumendid (nende arv); 2) argumentide käänded (semantiline vahekorid predikaatsõnaga); 3) nõuded, mis predikaat esitab argumentidele (nn. presupositsioonid; ehkki meie arvates pole selge, kas kõiki selliseid nõudeid on õige vaadelda presupositsioonidena), 4) mida predikaat "võidab" (predikaadi tähendus kitsamas mõttes).

Sisuliselt seisneb meie analüüs loetletud omaduste väljaselgitamises analüüsitava tel sõnadel. Kuid meie põhiliseks eesmärgiks on seejuures esitada see sisuline informatsioon kindlas vormis, nimelt struktuurina, mis ahelt poolt sobiks vastava sõna semantiliseks representatsiooniks, kuid millest teiselt poolt oleksid tuletatavad konkreetsete süntaktilised struktuurid - konkreetsete laused, milles esineb nimetatud sõna. Teoreetilisi probleeme, mis on seotud sellise semantika-süntaksi kontseptsiooniga, ei ole võimalik siin üksikasjaliselt käsitleda. Viitame nende osas oma vastava sisulisele artiklile (Õim 1969b). Järgnevas kirjeldame vaid peamisi printsiipe, millest me siinses analüüsis lähtume.

1. Et lause süntaktiline struktuur oleks tuletatav vastavast semantilisest representatsioonist, tuleb nii või teisiti siduda antud lause süntaktiline struktuur selles esinevate sõnade semantilise struktuuriga. Opereerides üksuste-ga, mille kaudu kirjeldatakse sõnade tähendusi, tuleb algul esitada lausele vastav semantiline struktuur ning seejärel selle struktuuri kindlate osade asendajatena sisse tuua sobivad sõnad. See tähendab, et tuleb ennekõike lahendada küsimus: mida kujutab endast sõna semantiline representatsioon?

2. Praktikas pole midagi tavalisemat kui see, et sõna tähenduse (nagu ka üldse mistahes mõiste) definitsioonile anname lause kuju. Kasutades meie seniseid teadmisi sellest, mida kujutab endast lause, võime seega arvata, et definitsioonides (s.t. sõnade semantilistes representatsioonides) peaksime rakendama samasuguseid predikaatide-argumentide termi-

neis esitatud struktuure, nagu praegu kasutatakse süntaksis lausete süvastruktuuride esitamisel. Väide, et sõna sise- struktuur ja lause süntaktiline struktuur on esitatavad põ- himõtteliselt samade formaalsete vahenditega, ei ole muidu- gi midagi ootamatut. Seda on leksikoloogilises praktikas faktiliselt alati eeldatud. Oli siiski tarvis saavutada lau- se struktuuri kirjeldamise küllalt abstraktne tase, selleks et see põhimõte osutuks ka teoreetiliselt efektiivseks (vt. ka Langendoen 1967).

3. Teisest küljest on meie arvates äärmiselt tähele- panuväärne fakt, et keeles endas paljud sõnad haaravad si- tuatsiooni, millesse tervikuna kuuluvad mitmete teiste sõ- nade tähendused, nii et need sõnad on faktiliselt samaväär- sed sellesama keele kindlate sõnaühenditega. Selliste näi- date puhul nagu tapma, veenma, suudlema, vaatama, janu, nälga jne. on analüüs ilmane. Meie arvates pole aga nähtus, mis siin avaldub, midagi erandlikku keele funktsioneerimises, vaid pigem seaduspärasus. Pole nii väga oluline, kui palju niisuguseid sõnu meil parajasti mingis keeles õnnestub lei- da. Oluline on põhimõte, mis on selle nähtuse aluseks: kee- le seisukohalt pole mingit seaduspärasust, mis takistaks mis tahes sõnaühendi asemel keelde toomast kindla üksiksõna. Sem- antika seisukohalt poleks mitte midagi erilist selles, kui näit. eesti keeles oleksid eraldi sõnad selliste tegevuste tähistamiseks nagu sõõb liha, sõõb leiba, sõõb suppi, sõõb õuna jne. Teaduste terminoloogia pakub eriti häid näiteid selle kohta, et üksiksõnaga võib tähistada kuitahes kompleks- set situatsiooni, protsessi, nähtust. Niisiis võib öelda, et süntaksi vahendite älekandmine sõnade sisestruktuuri kirjel- damisse, millest me eespool rääkisime, ei ole meelevaldne, vaid järgib keele enda "tõõprintsipi".

4. Iga üksiku lause süvastruktuuri organiseerivaks ük- suseks on vastav predikaatsõna. Seega taandub küsimus, mida kujutab endast lause semantiline representatsioon, suures osas küsimusele, mida kujutab endast predikaatsõnade seman- tiline representatsioon.

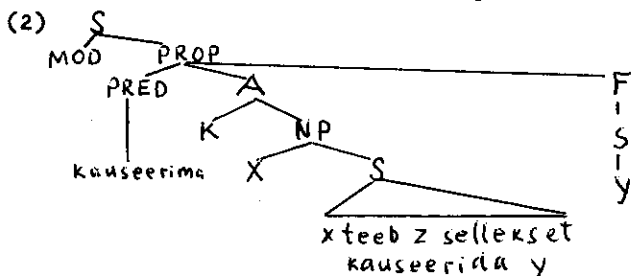
Predikaatsõnade semantilises kirjes on, nagu öeldud, oluline esitada 4 täppi informatsiooni: 1) argumentid; 2) argumentide käänded; 3) predikaatide nõuded argumentidele (presupositsioonid); 4) mida predikaat väidab. Näiteks võiksime predikaati saavutama analüüsida skemaatilisel järgmiselt:

- 1) sõnal saavutama on kaks argumenti: x saavutab y;
- 2) x käändeks on agent, y käändeks faktitiiv;
- 3) x puhul on eeldatud: 'x teeb midagi (z), selleks et kauseerida y'; y (mis on lause) väljendab 'seisundimuutust';
- 4) saavutama väidab: 'x kauseerib y'.

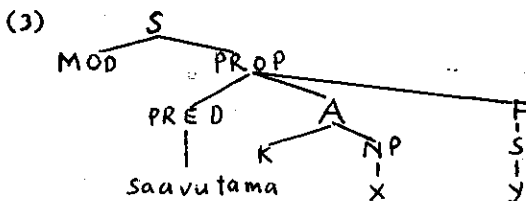
Kogu selle informatsiooni võiksime haarata (ja seega predikaatsõna saavutama defineerida) järgmise lausega:

- (1) ('x saavutab y' =) 'x, kes teeb z, selleks et kauseerida y, kauseerib y'.

Selle süvastruktuuri võiksime esitada järgmiselt:

Kuid kui eeldada, et selline struktuur on parajasti genereeritud, siis esindabki see nüüd "situatsiooni", milles on täidetud kõik tingimused, selleks et kasutada sõna saavutama. Me võime formuleerida selle nii, et saavutama on sisestatud toodud struktuuri, kusjuures ta vahetab välja selle kindlad osad. Nendeks osadeks on siin predikaat kauseerima ja NP alla kuuluv (s.t. eeldatud) lause. Saame struktuuri:

Nagu näeme, kujutab selline sisestamine endast kindlat transformatsiooni. Transformatsiooni tingimused on defineeritud sõna saavutama leksikaalse kirjega. Me võime niisama hästi öelda, et selline leksikaalne üksus nagu saavutama esitabki faktiliselt kindla transformatsioonireegli, ja see on kasutatav ainult siis, kui vastavad tingimused on täidetud (on genereeritud vastav struktuur).

Niimoodi sisestatud üksus toob endaga muidugi kaasa ka kitsendused järgnevate operatsioonide suhtes, nagu näit. subjekti valik vms. Me jätame siin kõrvale terve rea probleeme, mis sellise lähenemisega on seotud: modaalsuskomponendi osa; kuidas kontrollida nõutud tingimuste täidetust sisestatud (eeldatud) lausete puhul.

5. On selge, et siin esitatud kontseptsioon pole semantika ja süntaksi koostöö ammendav mudel. Kuid meie arvates annab see küllalt hea töömeetodi üha elementaarsemate semantiliste struktuuride otsimiseks. Kui nõustuda, et sõnade tähendused on defineeritavad struktuuride kaudu, mis ise kujutavad endast teatud lauseid (ükskõik kui süvastruktuuriselt mõistetud), ja kui me püüame neis lausetes esinevat sõnavara kindlal viisil piiritleda, siis ilmselt moodustavad need definitsioonid ise omaette keele oma sõnastiku ja grammatikaga.

Kes on harjunud kujutlema semantikat millegi hoopis abstraktsemana kui süntaks, kujutlema lause (või sõna) semantilist representatsiooni semantiliste tunnusjoonte "võrguna" vms., neile võib näida, et siin ei esitatagi lõpuks mingit semantilist analüüsi, ei esitata analüüsitava sõnade semantilist struktuuri, vaid ainult lükkatakse selle esitamine edasi teiste sõnade juurde. Selles võib muidugi olla omajagu

õigust. Kuid see, et me kasutame siin vaid seniseid süntaksi vahendeid, ei tähenda iseenesest veel semantikaprobleemide lahendamata jätmist. Ühelt poolt võib öelda, et ka praegune süntaktiline analüüs predikaatide-argumentide termineis on kaugel sellest, mida traditsiooniliselt on mõistatud süntaksi all; traditsioonilise süntaksi austaja võib meid väga hästi süüdistada selles, et me ei tegele ammu enam süntaksiga, vaid pigem semantikaga. Teiselt poolt me ei usu hästi, et semantika jaoks äldse on võimalik välja mõelda vahendit, mis oleks lõppkokkuvõttes abstraktsem ja efektiivsem kui analüüs predikaatide-argumentide termineis. Seejuures on vist selge, et plusside-miinustega varustatud tunnusjooned, sellisena nagu me neid tavaliselt oleme näinud kasutatavat, ei esinda seda efektiivsemat vahendit.

7. Mis punktub tunnusjoontesse, siis faktiliselt üks meie eesmärke järgnevas ongi välja selgitada, kuidas täpselt realiseeruvad uuritavate sõnade meie poolt esitatavas semantilisises struktuuris need tunnusjooned, mis vahetu analüüsi tulemusena neis leitakse sisalduvat (nagu ⁺aktiivsus, ⁻intentsionaalsus, ⁺eesmärgipärasus, ⁺resultatiivsus jne.). Pole mingil määral ootamatu, et sellised tunnusjooned realiseeruvad meie analüüsis kas kindlates predikaatides või siis käänetes. Intuiitiivselt võttes pole meie arvates midagi loomulikumat kui käsitleda semantilisi tunnusjooni predikaatidena. Igaühel neist - sõltumatult sellest, kas tähistame nad konkreetse sõnaga või mingi sümboliga - on omad argumentid, on kindlad nõuded (presupositsioonid) nende argumentide suhtes jne. Esitades tunnusjooned predikaatidena, muudame vaid nimetatud omadused eksplitsiitseks.

Kui me siin ja järgnevas räägime "konkreetsetest süntaktilistest struktuuridest", siis peame silmas eelkõige vastavate lausete süvastruktuure. Meie otseseks eesmärgiks on esitada analüüsitava predikaatsõnade semantiline struktuur ning näidata, kuidas sellest on tuletatavad vastavad süntaktilised struktuurid kõnealuse sõnaga predikaadi positsioonis, s.t. sellised, nagu on struktuur (2) sõna saavutama puhul. Me

ei püüa enam kirjeldada, kuidas on sellistest struktuuridest edasi tuletatavad pindstruktuuri laused. Siin on küsimus konkreetsetes transformatsioonides ning nende esitamine ei kuulu meie ülesannetesse.

Mõne sõna peab ätlema ka kasutatava tähistuse kohta. Nagu öeldud, lähtume Ch. J. Fillmore'i käändegrammatikast. Selle järgi lause põhistruktuur koosneb propositsioonist ja modaalsuskomponendist (sümbolid vastavalt Prop ja Mod). Esimene koosneb omakorda predikaatsõnast (Pred) ja ühest või mitmest argumendist-noomenifraasist (NP), millest igaüks on predikaadiga seotud kindla käändevahekorra kaudu. Teine sisaldab selliseid lause kui tervikuga seostuvaid modaalsusi nagu eitus, aeg, kõneviis, aspekt. Käanded esitavad testud universaalseid sisulisi vahemordi argumentide ja predikaatide vahel (nagu: kes teeb midagi, mille abil tehakse midagi, kus tehakse v. toimub midagi jne.). Konkreetsetest käändetest läheb meil siin tarvis kolme: agent (A), instrument (I) ja faktitiiv (F). Neid iseloomustab Fillmore järgmiselt. Agent - kääne, mis esitab verbi (predikaadi) poolt identifitseeritava tegevuse tahtlikku aktiivset kandjat, reeglina elusolendit. Instrument - kääne, mis esitab elutut jõudu või objekti, mis on põhjuslikult seotud predikaadi poolt identifitseeritava tegevuse või seisundiga. Faktitiiv - kääne, mis esitab objekti või olendit, mis resulteerub predikaadi poolt identifitseeritavast tegevusest või seisundist. Neist faktitiivi, aga ka instrumenti kasutame siin pisut äldisemas tähenduses kui algselt on esitanud Fillmore.

Ehkki me oleme üsna kindlad, et kategooriate lause ja nimisõnafraas (S ja NP) kasutamine süvastruktuuris on ebasobiv, sest muudab need kategooriad tarbetult mitmetähenduslikuks, ei ole meil siin nende asemele midagi paremat pakkuda. Probleem pole sugugi ainult terminoloogiline, sest selle lahendamine nõuab ühelt poolt vastust küsimusele, mis õieti on lause ja mis on nimisõnafraas, ning teiselt poolt - mida kujutavad endast sisuliselt need kategooriad, mille tähistajatena praegu esinevad süvastruktuuris S ja NP. Järgne-

vas kasutame siiski meilegi sümboleid S ja NP ning selgitame ainult, et NP esineb meil enam-vähem argumendi tähenduses (nagu on seda kasutanud ka Bach (Bach 1968)), kuna S on mõistetav lausena, millest topikaliseatsioon jms. on välistatud (ehkki lause mõiste selline kasutamine võib osutada koguni vasturääkivaks); mida lause selles mõttes endast praktiliselt kujutab, see on kindel predikaat, mille argumendid on täidetud konkreetsete struktuuridega.

Nagu eelnevast juba on selge, kasutame siin terminit predikaat v. predikaatsõna; sümbol on Pred. Mingit sobivamat terminit pole sellele kategooriale seni kinnistunud (Bach nimetab vastavaid sõnu contentives; on tarvitatud ka terminit verb, kuid see poleks meie arvates sugugi parem kui predikaat).

Analüüsis oleme täiesti kõrvale jätnud modaalsuskomponendi (Mod) osa esitatavates struktuurides, eelkõige sellepärast, et meile pole selge, mida see komponent endast täpselt kujutab. Näib, et pole erilist alust vastandada seda komponenti nii teravalt lause muule struktuurile. Faktiliselt tähendaks modaalsuskomponendi arvestamine meie analüüsis vaid teatud predikaatide lisamist esitatud struktuuridele.

II. Analüüs.

1. eesmärk

Nagu öeldud, huvitab meid sõna eesmärk kui kindel predikaat, s.t. selles tähenduses, nagu seda võib esitada pigem ühendiga on eesmärk v. omab eesmärki. Me analüüsime lauseid, kus eesmärk võib esineda, ja püüame esitada sõna eesmärk leksikaalse definitsiooni, mis seletaks tema esinemist predikaadina neis lausetes. Me usume, et definitsioon, mille me siin esitame, haarab sõna eesmärk põhilist, semantilises mõttes algset tähendust, mille suhtes ülejäänud kasutused on seletatavad kui sellest mingil kindlal viisil (metafoorselt vm.) tuletatud. Alustame analüüsi sellistest lausetest nagu:

(1) Matil oli eesmärk/eesmärgiks tõestada, et Maa on

ümmargune.

- (2) Mati eesmärk/eesmärgiks oli tõestada, et Maa on ümmargune.
- (3) Juhani ainsaks eesmärgiks oli anda lastele haridust.

Jne.

Toodud lausetes leiame kaks komponenti, mis võiksid esindada predikaadi eesmärk argumente:

- 1) kellel on eesmärk (Mati, Juhan);
- 2) mis on eesmärgiks (tõestada, et...; anda lastele haridust).

On põhjalikuma analüüsitagi üsna ilmselt, et need komponendid peavad esinema alati (kas eksplitsiitselt või implitsiitselt), kui esineb eesmärk; vaevalt on sõna eesmärk tähendus mõistetav ilma nendeta. Seetõttu võime need komponendid eriliste kahtlusteta lugeda eesmärgi argumentideks. Tähistame need vastavalt x_e ja y_e -ga (' x_e -l on eesmärk y_e '). Mida need argumendid täpsemalt sisaldavad, seda käsitleme hiljem. Praegu käsime aga, kas eesmärgil peaks olema veel teisigi argumente.

Intuitiivselt puudutab see eelkõige ilmselt fakti, et kui x -il on mingi eesmärk, siis x teeb midagi; s.t. näit. lausest (1) me järeldame - kui me seda enne ei tea -, et Mati ilmselt ka teeb midagi, selleks et tõestada nimetatud väidet. Just selles on meie arvates eesmärgi põhiline erinevus sellistest sõnadest nagu soov, tahtma jms. Lause

- (4) Mati ammuseks sooviks on tõestada, et Maa on ümmargune, kuid ta pole kunagi viitsinud seda asja käsile võtta.

on semantiliselt täiesti normaalne lause, samal ajal aga sõna eesmärk kasutamine selles sõna soov asemel muudaks selle vasturääkivaks.

Pole raske leida ka lauseid, kus nimetatud tegevus on esitatud omaette süntaktilise komponendiga:

- (5) Mati eesmärgiks neis uurimustes oli tõestada, et Maa on ümmargune.

- (6) Mõeldunud aastal sinna kooli tööle minnes oli Juhanil ainsaks eesmärgiks anda lastele haridust.

Või isegi:

(7) Nende uurimuste eesmärgiks oli tõestada, et... Küsimus on selles, kas käsitleda seda tegevust eesmärgi omaette argumendina (eesmärk milles?) või siis presuposiitsioonina x_e suhtes. Meile näib, et õigem on viimane lahendus. Mis seda näitab?

Kõigepealt: nimetatud tegevus (tähistame selle siin z -ga), kui see üldse esineb süntaktilise komponendina eesmärgi juures, on alati definiitne, s.t. informatsioon, mida z esitab, eeldatakse teada olevat. Sõna eesmärk ei kasutata selleks, et teatada, et x_e teeb v. tegi midagi (et Mati teostas mõningaid uurimusi; et Juhan läks kooli tööle). Predikaadi eesmärk kasutamine eldab seda. Seega peaks x_e juures nagunii olema esitatud see informatsioon ja selle kordamine eraldi argumendina pole semantiliselt enam vajalik.

Teiseks: eesmärk ei näi esitavat z -le kuigivõrd kindlaid süntaktilisi nõudeid. See ilmneb juba lausetes (5)-(7). Edasi võiksime lauset (5) parafrasida veel järgmiselt:

- (8) Juhanil, kes (nagu teada) läks sellesse kooli tööle mõeldunud aastal, oli ainsaks eesmärgiks anda lastele haridust.

- (9) Juhan läks sellesse kooli tööle mõeldunud aastal ja tema ainsaks eesmärgiks oli anda lastele haridust.

Näites (9) on z esitatud juba täiesti iseseisva lausena. See osutab eriti selgesti, et süntaktiliselt oleks z võimalik sisse tuua eesmärgi laiendiks ka transformatoorselt. Mis sel juhul siiski seletamata jääks, oleks semantiline fakt, et z on obligatoorselt definiitne, liiane. See osutab omakorda, et otseselt on sõna eesmärk seisukohalt oluline vaid see, et x kohta oleks - semantilises mõttes - antud vastav informatsioon, kuna kõnealune süntaktiline komponent võib lähtuda nii nimetatud presuposiitsioonist kui ka väljastpoolt antud lauset. See kõik näib osutavat küllalt veenvalt, et pole mingit

vajadust lugeda z-d eraldi argumendiks.

Rohkem argumendipretendente ilmselt ei leidu, ei intuitiivse ega ka formaalse analüüsi seisukohalt. Seega võib jääda kahe argumendi juurde - x_e ja y_e . Vaatleme neid lähemalt.

Argumendi x_e puhul pole raske otsustada, et selle käändeks sobib agent. Eesmärgi valimine ja omamine on tahtlik tegevus:

- (10) See olgu su eesmärgiks!
- (11) Ta seadis endale eesmärgiks...
- (12)⁺Tal tekkis/tuli eesmärk...

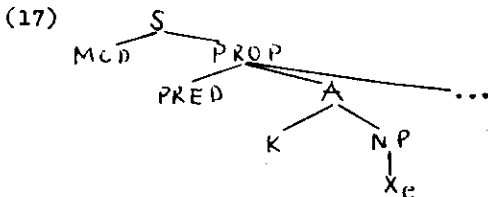
Vrd. seejuures:

- (13) Tal tekkis/tuli soov...
- (14)⁺Ta seadis endale sooviks...

Nagu juba eespool selgus, eeldab eesmärk, et x_e teeks midagi (z). See tähendab, et x-i juurde peab kuuluma lause, mis esitab seda tegevust, kusjuures selle lause predikaadi üks argumentidest peab olema identne x_e -ga. Edasi eeldab eesmärk aga nimetatud tegevusel, s.t. vastava lause predikaadil, kindlaid semantilisi omadusi: 'aktiivsust', 'tahtlikkust' ('intentsionaalsust'):

- (15)⁺Magades oli tema eesmärgiks...
- (16)⁺Õhudes oli tema eesmärgiks...

Need iseärasused on ilmselt parajasti haaratud, kui me ütleme, et eesmärk eeldab nimetatud predikaadil ühe käändena agendi olemasolu, kusjuures agendiks peab olema x_e . z struktuuri (s.t. sellele esitatavad nõuded) võiksime siis esitada järgmiselt:

(Kuna me umbes sellesama informatsiooni väljendamiseks kasutame tavaliselt fraasi 'x teeb (midagi)', siis lihtsuse mõt-

tes me edaspidi sageli asendamegi struktuuri (17) väljendi-
ga 'x teeb z'.)

Argumendi y_0 käändeks sobib meie arvates faktitiiv.
Formaalseid tõendeid selle kohta on raske leida ja me ei
hakkagi siin neid otsima; teatud seletuse annab eesmärgi
leksikaalne definitsioon, mille me lõpus toome.

On selge, et y_0 on alati lause. Kui jälgida, missugu-
sed predikaatsõnad saavad esineda nimetatud lauses, saab
selgeks, et ka selles suhtes esitab eesmärk kindlad nõuded:
need predikaatsõnad peavad reeglina väljendama 'seisundi-
muutust' ('change of state'):

(18) Tema eesmärgiks on saada direktoriks.

(19)⁺Tema eesmärgiks on olla direktor.

(20) Meie eesmärgiks on järele jõuda USA-le
(ette minna USA-st).

(21)⁺Meie eesmärgiks on olla järel USA-l
(olla ees USA-st).

Tõsi, täiesti normaalsed on ka sellised laused nagu

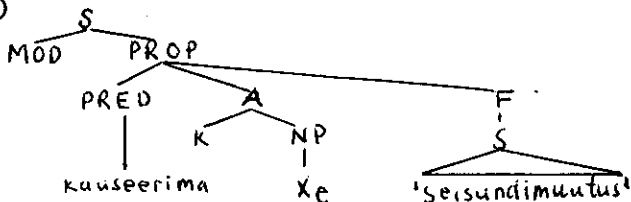
(22) Tema eesmärgiks on jääda direktoriks/
olla direktor elu lõpuni,

kus jääma, olema näivad iseenesest olevat ehtsad 'püsiva sei-
sundi' verbid. Kuid kuidas me lauset (22) tegelikult mõista-
me? Me analüüsiksime fraase jääda direktoriks, olla direktor
siin umbes kui 'mitte lakata olemast direktor', seega mitte
niivõrd 'püsiva seisundi' tähenduses, kui võrd 'seisundimuut-
tuse eitus' tähenduses. See aga tähendab, et ka lauses (18)
sisaldab y_0 siiski 'seisundimuutust' väljendava predikaadi.
Verbid jääma, olema on siin sisse tulnud parajasti struktuu-
ri 'seisundimuutuse eitus' väljavahetajatena.

Millega oleks seletatav just selliste 'seisundimuutu-
se'-verbide esinemine kõnealuses positsioonis sõna eesmärk
juures? Me ei taha öelda, et selliseid fakte alati peaks se-
letama. Kuid näib, et siin on seletus käepärast. Edasises
analüüsis, sõnade saavutama ja tulemus juures näeme, et nen-
de sõnade tähendustes esineb keeksena "kauseerimise" mõiste
(predikaat 'x kauseerib y'). Nimetatud predikaadi üks iseära-

susi on aga just see, et kauseerida saab vaid seisundimuutusi, või täpsemini - see, mida kauseeritakse, on alati seisundimuutus. Meie arvates on seepärast täiesti mõeldav lälitada predikaat kauseerima ka sõna easmärk definitsiooni, ja nimelt argumendiks y_e oleva lause predikaadina. See on ka intuiitiivselt korrektne. Seisundimuutust väljendavate predikaatide esinemine eeltoodud näidetes seletub nüüd sellega, et need kujutavad endast predikaadi kauseerima argumenti. Niisiis kujutame argumenti y_e sisestruktuuri järgmiselt:

(23)

Seejuures võib pindstruktuuris realiseeruda ainult faktitiivi all olev lause, informatsioon 'kauseerimise' kohta võib jääda implitsiitseks, s.t. võidakse kustutada teatud transformatsiooni poolt. Näit. lause puhul

(24) Järi eesmärgiks oli, et Ants hakkaks hirmu tundma.

on seda transformatsiooni rakendatud. Kuid lauset (24) võime vabalt parafraseerida kui:

(25) Järi eesmärgiks oli Antsu hirmutada.

(26) Järi eesmärgiks oli panna Ants hirmu tundma.

kus informatsioon 'kauseerimise' kohta esineb eksplitsiitselt. Muuhulgas kinnitab fakt, et me lauseid (24)-(26) mõistame parafraasidena, seda, et ka lauses (24) peab esinema predikaat kauseerima, ja meie eelnev analüüs oli seega korrektne.

Me oleme analüüsinud predikaatsõna easmärk argumente ning nõudeid, mis predikaat esitab argumentidele. Jäab üle välja selgitada, mida analüüsitav sõna võidak. Neil on tarvis leida predikaat (üldjuhul võib neid predikaate muidugi olla ka mitu kindlas kombinatsioonis), mis võidak parajasti

sedasama mis eesmärk ja kus struktuurid, mis eesmärgi juures on esitatud presuposiitsioonidena argumentide sees, esineksid eksplitsiitselt argumentidena kui üks konkreetne võimalus. Meile näib antud juhul selleks predikaadiks sobivat konjunktsioon selleks et (x_{et} selleks et y_{et}). Iga lause x_0-1 on eesmärk y_0 tähendab ilmselt sedasama mis:

'x teeb z selleks et kauseerida S'.

Predikaadi selleks et argumentid on laused, nende kaaneteks on ilmselt instrument (x_{et}) ja faktitiiv (y_{et}). Seejuures

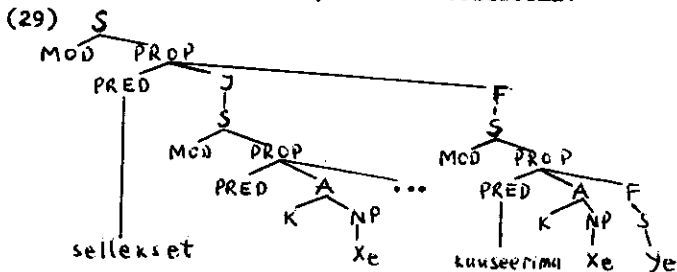
1) esimese argumentina (x_{et}) võib esineda iga lause (iga tegevus), mida eesmärk eeldab oma argumentil x_0 :

(27) Mati viis läbi rea uurimusi, selleks et...

(28) Juhan läks mõõdunud aastal sellesse kooli tööle, selleks et...

2) teiseks argumentiks (y_{et}) oleva lause struktuur võib olla parajasti selline, nagu seda nõuab eesmärk, s.t. 'x kauseerib S', ent ilmselt ei pea alati olema selline.

Niisiis võime struktuuri, millesse predikaatsõna eesmärk on parajasti sisestatav ja mida võime lugeda eesmärgi leksikaalseks definitsiooniks, esitada sellisena:

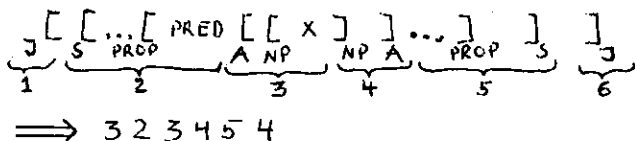
Võimalik, et tekitab kahtlusi, kas me võitsime midagi, esitades sõna eesmärk konjunktsiooni selleks et kaudu. Kuid see on ilmselt vastava predikaadi nimetamise küsimus (kas selleks et sobib siia?). Me püüdsime kasutada konkreetset keeles leiduvat sõna. Kuid on muidugi selge, et selliste elementaarsete predikaatidena on lõppkokkuvõttes sageli vaja sisse tuua kindlad "abstraktpredikaadid", mille omadused (ar-

gumendid-käänded, presupositsioonid) ei pruugi otseselt vastata ühegi konkreetse sõna omadele. Nende predikaatide väljavahetamine konkreetsete sõnade poolt on siis obligatoorne.

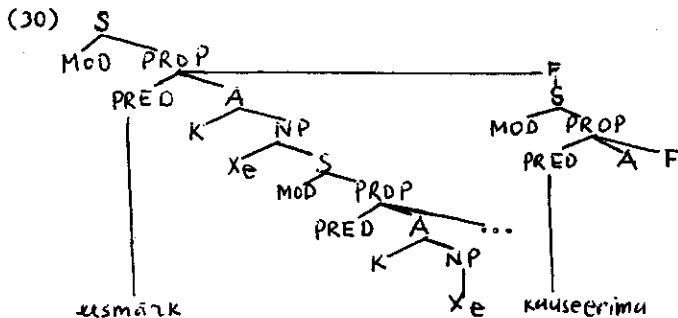
Selleks et struktuurist (29) saada vastavad struktuurid sõnaga eesmärk, tuleb teostada rida operatsioone, millest osa on obligatoorsed, osa fakultatiivsed.

(1) Kõigepealt substituierime predikaadi selleks et asemele predikaadi eesmärk.

(2) Esimeseks argumendiks (x^1) on predikaadil selleks et lause, ja selle käändeks on instrument. Predikaadi eesmärk puhul on aga tarvis, et selleks argumendiks oleks NP, mille käändeks on agent ja mis sisaldab x_e ja selle juures toodud S-1: $\left[\begin{array}{c} \text{NP} \\ \text{S} \end{array} \right]_{\text{NP}}$. Seega on pärast eesmärgi sisestamist obligatoorne teatud nominaliseeriv transformatsioon, mis kõnealusel lausest tõstaks välja x_e koos selle käändega. Selle transformatsiooni võime esitada järgmiselt:

See teeb struktuurist (29) vajaliku struktuuri (30):

Selline käsitus toob esile ka fakti, mida me intuitiivselt tunnetame, nimelt et eesmärgi argumendiks oleva x_e agenttiivsus on pärit vastavast 'tegevusest' (s.t. eeldatud lausest).

(3) Esimeses argumentis (agent) sisalduva S-1, mis esitab eeldatud informatsiooni, võib äärmisele pindstruktuuri kustutada. Kuid nagu me näitasime, pole see reegel obligatoorne. Kõnealus S võib pindstruktuuris realiseeruda ka omaette süntaktilise komponendina (vt. lauseid (5), (6), (7)); ning fakt, et see komponent on saadud eeldusest, avaldub selles, et ta on definiitne, liiane.

(4) Teisest argumentist (faktitiiv) peab alati alles jääma sisestatud S ('seisundimuutus' väljendav lause). Ülejäänud osa struktuurist võib jällegi fakultatiivselt kustutada (vt. lauseid (24), (25), (26) ja neile eelnevat arutlust).

Hiisis on reegel (1) obligatoorne, reeglid (2), (3), (4) aga fakultatiivsed.

Näeme, et toodud reegleid vajalikul viisil kombineerides võime struktuurist (29), mis faktiliselt kujutab predikaadi eesmärk semantilist representatsiooni, tuletada kõik vajalikud süntaktilised struktuurid, kus predikaadi positsioonis esineb sõna eesmärk.

2. taotlema.

Verbi taotlema kasutustest kontsentreerume sellistele nagu:

- (1) Ta taotleb seda, et teda määrataks saapapuhastaja kohale.
- (2) Ta taotleb enda saatmist komanderingusse.
- (3) Ta taotleb seda, et kõik teda kartma hakkaksid.

Intuitiivselt on üsna selge, et sõnad taotlema ja eesmärk on teineteisega väga tihedalt seotud. On siiski raske kohe öelda, milles see seos täpselt seisab, mille poolest taotlema semantiline struktuur erineb eesmärgi semantilisest struktuurist (ja kas äldse erineb).

Siin pole vist vaja eraldi enam tõendada, et taotlema, nii nagu eesmärkki, omab kaht argumenti (kasutus taotleb kelleltki midagi on ilmselt tuletatud eeltoodust). Näib olevat kõige lihtsam analüüsida verbi taotlema sel teel, et kõrnutame tema argumente ning tähendust eesmärgi vastavate ar-

gumentide ning tähendustega. Verbi taotlema vastavaid argumendid tähistame x_t ja y_t -ga.

Argument x_t . Pindstruktuuri lausetest on näha, et ligi NP, mis esineb sõna eesmärk agendina, võib esineda ka siin. Küsimus on selles, kas taotlema eeldab argumendilt x_t niisamuti 'tegevust', 'aktiivsust' nagu eesmärk. Et verbi taotlema tähendusse mingil viisil alati kuulub selline tegevus, selles pole kahtlust. Kuid kas see kuulub siin presupositioonina argumendi x_t juurde või kuulub see hoopis väitesse? Kas mitte näiteks eeltoodud laused (1)-(3) ei võida parajasti seda, et kõnealune isik teeb midagi (selleks et teda määrataks saapapuhastaja kohale vms.)? Meile näib siiski, et selline analüüs poleks täpne. Verb taotlema on funktsionaalsõna, s.t. otseselt ei tähista ta mingit konkreetset tegevust (nagu näit. jooksma v. sõõma vms.), vaid pigem iseloomustab vastavat tegevust selle funktsiooni seisukohalt. Vahetult saame väljendist ' x_t taotleb y_t ' vaevalt midagi rohkem teada x_t otsese tegevuse kohta kui väljendist ' x_e omab eesmärki y_e ' x_e tegevuse kohta. Meie arvates oleks verbi taotlema see iseärasus väljendatav just niimoodi, et ta egaldab (oma subjektilt, s.t. x_t -lt) mingit konkreetset tegevust ja võidab selle tegevuse omavat vastavat funktsiooni. Seda esitust kinnitab selliste lausete võimalikkus nagu:

(4) Ants, kes juba kolm nädalat käib ähe älemuse juurest teise juurde, taotleb enda saatmist Moskvasse. kus, nagu näeme, on nimetatud tegevus eraldi esitatud pindstruktuuris, kuid seejuures definiitsena, nagu ootuspärane.

Ning lõpuks ka: eituse ' x_t ei taotle y_t ' ei eita sugugi obligatoorselt tegevust, vaid eitab ainult selle vastavat funktsiooni. Näit. kui lausele (4) vastatakse

(5) Ei, Ants ei taotle enda saatmist Moskvasse. siis sellega ei eitata, et Ants käib ähe älemuse juurest teise juurde.

Niisiis võime verbi taotlema argumenti x_t vaadelda põhimõtteliselt samasugusena, nagu on sõna eesmärk vastav argument x_e .

Argument y_t . On raske intuiitiivselt hinnata, missuguses vahekorras täpselt on 'see, mis on eesmärgiks' ja 'see, mida taotletakse'. Kõrvutame lauseid

- (6) Tema eesmärgiks on see, et kõik teda kartma hakkaksid.
- (7) Tema eesmärgiks on panna kõiki end kartma.
- (8)⁺Ta taotleb panna kõiki end kartma.
- (9)⁺Ta taotleb seda, et paneb kõik end kartma.
- (10) Tema eesmärgiks on see, et teda määrataks saapapuhastaja kohale.
- (11) Tema eesmärgiks on lasta end määrata saapapuhastaja kohale.
- (12)⁺Ta taotleb lasta end määrata saapapuhastaja kohale.
- (13)⁺Ta taotleb seda, et laseb end määrata saapapuhastaja kohale.

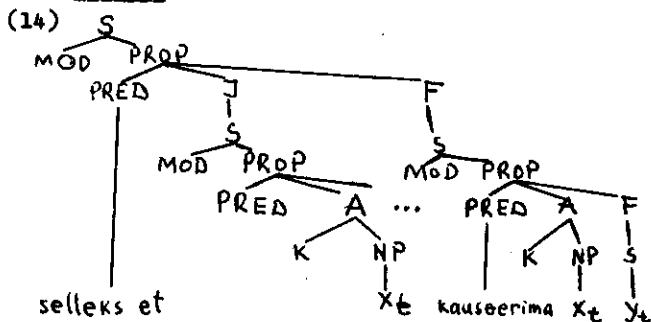
Lausete (8), (9), (12) ja (13) mittemärgitus osutab, et erinevalt sõnast eesmärk ei saa siin argumentis y_t ekspliitsiitselt esineda predikaat kauseerima (mille agendiks on x_t). Selle asemel esineb alati ainult lause, mille predikaat väljendab 'seisundimuutust'. Seejuures on siiski ilane, et predikaat kauseerima peab algselt esinema taotlema leksikaalses definitsioonis. Seda kinnitab intuiitiivne analüüs - kui kehtib ' x_t taotleb y_t ', siis peab kehtima ka ' x_e omab eesmärgi y_e ', kuid eesmärgi leksikaalses definitsioonis sisaldub, nagu teame, alati predikaat kauseerima. Samuti annab sellele omamoodi kinnitust fakt, et argumentina y_t esinevate lausete predikaadid peavad väljendama 'seisundimuutust'. Et aga predikaat kauseerima obligatoorselt kustutatakse, kui sisestatakse sõna taotlema, siis näib see osutavat, et nimetatud predikaati ei saa vaadelda kuuluvana argumenti y_t , vaid pigem taotlema tähendusse - väitesse endasse. See tähendab, et kui sõna eesmärk otsese tähenduse andsime edasi predikaadiga selleks et, siis taotlema tähendus oleks pigem 'selleks et kauseerida'.

Õeldu põhjal võiksime omadused, mille poolest predi-

kaat taotlema erineb predikaadist eesmärk, esitada järgmiselt:

- 1) väide: ' x^1 selleks et kauseerida y^1 ';
- 2) nõue y_t suhtes: sellena esineva lause predikaat väljendab 'seisundimuutust' (see järeldub juba otseselt predikaadi kauseerima omadustest).

Osutub aga, et selline ämberjaotus ei muuda midagi alusstruktuuris. See jääb lõppkokkuvõttes täpselt samasuguseks nagu sõnal eesmärk:

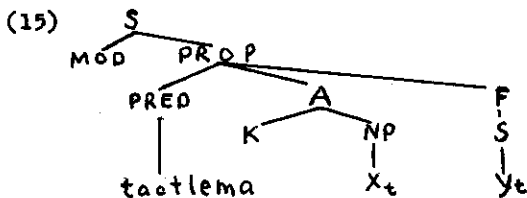
Erinevus on ainult selles, et kui sõna eesmärk sellesse struktuuri sisestamisel vahetab välja vaid predikaadi selleks et, siis sõna taotlema vahetab välja predikaadi selleks et ja ka struktuuri predikaadiga kauseerima, jättes alles vaid selle faktitiivargumendi.

Ülejäänud operatsioonid võime esitada analoogiliselt operatsioonidega, mis on toodud sõna eesmärk analüüsis:

(1) agendiks oleva NP väljatõstmine esimesest argumentist (instrument), kasutades sama transformatsiooni mis eesmärgi puhul;

(2) selle NP juurde kuuluva lause kustutamine; see on ka siin mitteobligatoorne (vt. lauset (4)).

Pärast operatsioonide (1) ja (2) rakendamist saame struktuuri:

Niisiis näitas meie analüüs, et predikaadid taotlema ja eesmärk omavad identset alusstruktuuri. See tähendab, selle analüüsi järgi katavad väljendid ' x_t taotleb y_t ' ja ' x_e omab eesmärki y_e ' üht ja sama objektiivset situatsiooni selles mõttes, et kui me oleme kuulnud ükskõik kumba neist väljendest, siis teadmine objektiivse situatsiooni kohta, mis me neist lõppkokkuvõttes saame (teadmine, kus eeldused ja väide on juba n.-õ. kokku liidetud) on mõlemal juhul sama. Intuitiivselt tundub see olevat täiesti ootuspärane. Kui me oleme teada saanud, et x taotleb midagi (ja teame ka, mida nimelt), siis teame ühtlasi, et x -il on eesmärk ja samuti seda, mis see eesmärk on; ja vastupidi, kui oleme teada saanud, et x -il on mingi eesmärk, ja teame, mis see eesmärk on, siis võime ka alati öelda, et me teame, mida x taotleb. See kõik avaldub ilmekalt asjaolus, et sõnale eesmärk võib anda definiitsuse varem esinenud sõna taotlema ja vastupidi:

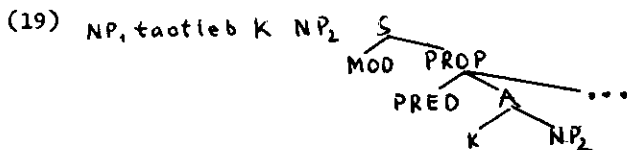
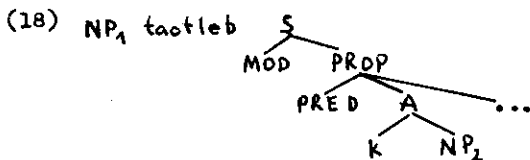
- (16) Ants taotleb seda, et teda kolhoosi saadetakse; kuid mis seal imestada, tema eesmärgid on alati olnud kummalised.

Või:

- (17) Antsul olevat näüd juba eesmärgiks lasta end kolhoosi saata; kuid mis seal imestada, ta on alati kummalisi asju taotlenud.

Tuleb muidugi märkida, et sellise svastruktuurilise identtsuse juures on kummalgi sõnal pindstruktuuri suhtes oma erilised nõuded, mis suurelt osalt on tingitud sellest, et üks neist on substantiiv, teine verb. Pindstruktuuri variantide tagamine on aga konkreetsete transformatsioonide älesanne.

Testud huvi pakub siiski kasutus taotlema kellelki midagi (Ants taotleb direktorilt luba Siberisse sõitmiseks). Meile näib, et selline struktuur on tuletatud tavalisest struktuurist sel teel, et faktitiivargumendiks olevast lausest on üles tõstetud üks NP, ning jällegi parajasti NP, mis on selles lauses agendiks; kui selles lauses agenti pole, ei ole see operatsioon võimalik (*ta taotleb kõigilt enda kartmist). Operatsioon on seega analoogiline sellele, mida me kirjeldasime eesmärgi analüüsis. Siin muudab see struktuuri (18) struktuuriks (19):

kus K NP₂ edasi annabki ablatiivifraasi.

Näib, et selline ühe kindla NP ülestõstmine omaette komponendiks on üpris sageli esinev operatsioon. Siin pole seejuures lihtne öelda, kas toodud kaks taotlema kasutust on vaid erinevad pindstruktuurivarjandid või on tegemist ka kindla semantilise erinevusega, s.t. on öieti kaks erinevat verbi taotlema. Viimasel juhul esitaks nimetatud operatsioon juba teatud semantilist nihet.

3. saavutama.

Situatsioon, mille väljendamiseks me kasutame sõna saavutama, on mitmeti erinev situatsioonist, mida esitavad sõnad eesmärk ja taotlema. Intuitiivselt seostaksime saavutama eripära eelkõige 'resultatiivsuse' ja 'kauseerimise' mõistete-ga. Me püüame näidata, milles see eripära täpselt avaldub.

Alustame kõige tavalisematest lausetest:

- (1) Mati saavutas Tiiu nõusoleku.
- (2) Tõelised saavutasid selle, et tehas suleti (tehas sulgemise).
- (3) Ants saavutas selle, et ta saadeti Siberisse (enda saatmise Siberisse).

Need osutavad, et sõnaga saavutama seostuvad eelkõige kaks komponenti, mis võiksid olla tema kui predikaadi argumentideks: 1) kes saavutab midagi; 2) mis saavutatakse. Nende komponentideta, milleks grammatiliselt on vastavalt subjekt ja objekt, verbi saavutama vaevalt äldse kasutada saab. Olu-line on seejuures, et kontseptuaalselt pole mõeldav mingi 'saavutamine' ilma kellestagi, kes saavutab, ja ilma selle-ta, mis saavutatakse. Need komponendid on predikaadi saavu-tama semantilise struktuuri esitamisel vältimatud, mistõttu pole erilisi kahtlusi nende arvamisel tema argumentideks. Tähistame need vastavalt kui x_s ja y_s .

saavutama teiste laiendite puhul pole nii lihtne kind-lat otsust langetada. Neist laiendeist väärivad lähemat tä-helepanu kaks, mida intuitsivselt võiksime iseloomustada kui 'tegevust, milles saavutatakse midagi' ja 'vahendit, mille abil saavutatakse midagi'. Esimene esineb näit. lause-tes (4) ja (5), teine lausetes (6) ja (7):

- (4) Vasikate kasvatamises saavutas Maali suurema juur-dekasvu kui keegi teine.
- (5) Linda võlumises saavutas Theodor üsna vähest edu.
- (6) Mati saavutas ainult kavalusega Tiiu nõusoleku.
- (7) Sellega, et sa teda õrritad, ei saavuta sa midagi.

Et mõlemad nimetatud komponendid pole vormiliselt ob-ligatoorsed (nagu on x_s ja y_s), seda näeme juba lausetest (1)-(3). Kuidas aga seostuvad nad sisuliselt predikaadiga saavutama?

Kõigepealt näib meile, et semantika seisukohalt pole siin tegemist kahe komponendiga, vaid ühega. 'Vahend' ei seostu otseselt predikaadiga saavutama, vaid sisaldub alg-selt 'tegevuses' ja seega tuleb sisse alles selle kaudu. Se-

da tõendab selkõige fakt, et verb saavutama ei määra ise seda, mis võib ühes või teises konkreetses lauses olla nimetatud 'vahendiks', vaid see sõltub vastavast 'tegevusest'. Kui võtame näit. lause (4), siis vastus küsimusele Millega Maali selle saavutas? sõltub otseselt sellest, milles seisneb vasikate kasvatamine, mis yõib siin olla 'vahendiks'. Seega on mõttekas oletada, et kõnealune 'vahend' verbi saavutama laiendina on tuletatud vastavast 'tegevust' esitavast struktuurist. Kuid mida kujutab endast see struktuur ja missuguses vahekorras on see predikaadiga saavutama?

Pole vist kahtlust, et mingil viisil kuulub 'tegevus' alati saavutama tähendusse. Ei ole mõeldav saavutada midagi, ilma et midagi tehtaks. Järgnevat lauset tunnetaksime vasturääkivana:

(8)⁺Mati saavutas Tiiu nõusoleku, ehkki ta selleks mitte midagi ei teinud.

Kuid kas sellest peame järeldama, et vastav 'tegevust' esitav komponent peab esinema predikaadi saavutama argumentina? Meie arvates on olukord pigem analoogiline sõnadega eesmärk ja taotlema, s.t. see 'tegevus' esineb presupositioonina x_g juures. Me võime siin korrata kõiki tõendeid, mis sellega seoses esitasime eespool: 'tegevust' väljendav komponent on saavutama laiendina alati definiitne; x_g esineb obligatoorselt selle tegevuse agendina:

(9)⁺Miili vasikate kasvatamises saavutas Maali suurema juurdekasvu kui keegi teine.

(10)⁺Ehmunises saavutas Theodor suurt edu. Ka selle komponendi süntaktilised realisatsioonid on täiesti analoogilised:

(11) Tõelised, kes streikisid 3 nädalat, saavutasid lõpuks tehase sulgemise.

(12) Tõelised streikisid 3 nädalat ja saavutasid lõpuks tehase sulgemise.

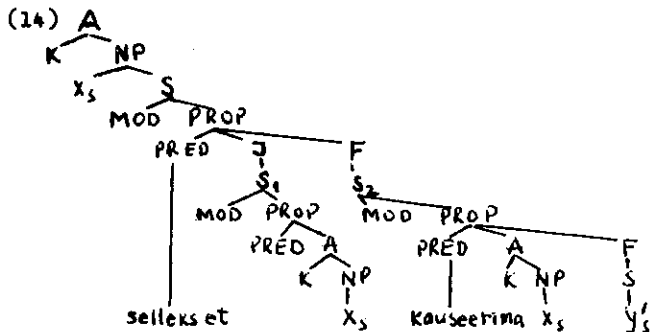
Samuti võib osutada, et saavutama, nii nagu ka taotlema ja eesmärk, on funktsionaalsõna ja seega eeldab konkreetset, "kategoriaalset" tegevust.

Jääme seega kahe argumendi juurde: x_s ja y_s .

Argument x_s . Pole vist vaja enam eraldi tõendeid tuua selle kohta, et x_s käändeks on ka siin agent. Nagu just selgus, eeldab saavutama, et x_s juurde kuuluks lause, mis esitab informatsiooni x_s mingi tegevuse kohta. Teame ka, et selles lauses peab esinema agent, milleks peab olema x_s , täpselt samuti nagu sõnade eesmärk ja taotlema puhul. Kuid kas sellest siin piisab? Mis veel peab kehtima x_s tegevuse kohta, et me saaksime kasutada predikaati saavutama? Nagu meile näib, parajasti see, et x_s oleks taotlenud seda mille ta nüüd saavutas; et kõnealune 'tegevus' oleks olnud suunatud sellele kui eesmärgile. Millega midu seletada asjaolu, et näit. lausest

(19) Mati saavutas selle, et Tiiu nõustus kaasa tulema.

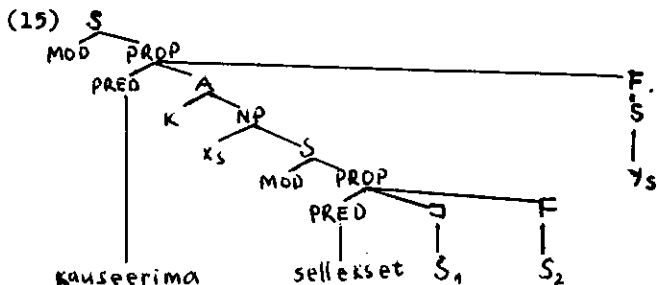
võime otsekohe järeldada, et Mati mitte ainult tegi midagi, vaid et ta tegi seda just selleks, et Tiiu nõustus kaasa tulema. Seega võime öelda, et eeldatud on tegelikult struktuur, mille me esitasime eesmärgi ja taotlema tähenduse definitsioonina, s.t. et kõnealuse argumendi struktuur on järgmine:

Selline esitus aitab meil ühtlasi formuleerida predikaadi saavutama väite ja selle kaudu ka argumendile y_s esitatavad nõuded. Kui, nagu öeldud, saavutama eeldab, et x_s 'teeb midagi selleks, et kauseerida y_s ', siis see, mis väljendiga

' x_s saavutab y_s ' väidetakse, seisneb ilmselt parajasti selles, et x_s kauseerib y_s . Ning sellest võime juba selneva põhjal järeldada, et argumendiks y_s peab olema lause, mis väljendab 'seisundimuutust'. Et see nõue y_s kohta tõesti kehtib, on ka intuitsivselt ilmane; samuti kinnitavad seda senitoodud näited (kus y_s all esinevad verbid nõustama, sulgema, saatma).

Alusstruktuuri tervikuna võime sellele vastavalt esitada sellisena:

Siin pakub esmalt huvi küsimus, missugune peab olema vahakord y_s ja y_s^1 vahel (s.t. saavutatatu ja taotletu vahel): kas need peavad olema identsed või pole see nõutav? Näib, et täielik samasus pole sugugi kohustuslik. Täiesti normaalne on kasutada predikaati kauseerima sellises kontekstis nagu

- (16) Ants taotles enda vabastamist kõigist loengutest, kuid saavutas vaid selle, et tal lubati puududa kahelt esimeselt loengult.

Samal ajal on ka selge, et mingi seos peab y_s ja y_s^1 vahel kindlasti kehtima. Kui y_s^1 pole identne y_s -ga, siis peab ta vähemalt "sisalduma" viimases, selleks et me üldse saaksime rääkida saavutamisest. Milles aga peaks täpselt seisnema see "sisaldumine", seda ei riski me siin otsustada. Selle probleemi lahendus sõltub suurel määral selliste sõnade analüüsist nagu vaid, ainult, aga ka hoopis jms.

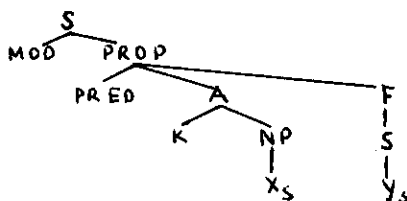
Struktuurist (16) võime muuhulgas järeldada, et neil juhtudel, kus y_s on identne y_s^1 -ga, peaks y_s olema defiinitne. Et see tõesti nii ongi, pole raske näha. See nähtub kas või

faktist, et alati, kui y_s on identne y_s^1 -ga, võime y_s -na esi-
neva lause pronominalisatsioonireeglite järgi asendada näit.
asesõnaga see (ta saavutaski selle); kuid et asesõna see on
alati definitne, on juba selge.

Selleks et struktuurist (16) saada vastavad struktuu-
rid sõnaga saavutama, on vaja järgmisi äldisi reegleid.

(1) Substitueerida predikaat saavutama peapredikaadi
kauseerima asemele.

(2a) x_s juures oleva S (struktuuri predikaadiga selleks
et) võib kustutada, sel juhul saame struktuuri, mis on esi-
datud lausetega (1)-(3):

(2b) Nimetatud S võib säilida ja realiseeruda pind-
struktuuris.

Viimasel juhul on rida erinevaid võimalusi sõltuvalt
sellest, missuguses konkreetses struktuuris realiseeruvad
nimetatud S-iga esitatud tingimused. Toodud S võib realisee-
ruda tervikuna (s.t. realiseeruvad nii S_1 kui S_2 koos neid
siduva vahekorraga selleks et). Kõige tavalisem on seejuures,
et see struktuur realiseerub teatud konkreetses sõnas, mis
haarab endasse nii vastava 'tegevuse' (S_1) kui ka 'eesmärgi'
(selleks et S_2). Sellised ongi lausetes (4)-(5) esinevad
(vasikaid) kasvatama ja võluma. Niisuguseid sõnu, eelkõige
verbe, on rohkesti. Vrd. selliseid sõnu, nagu otsima, sundi-
ma, veenma, nõudma, õhutama, manitsema, meelitama, kaitsma,
parandama jne. Kõigi nende sõnade alusstruktuuri võiksime
esitada põhimõtteliselt samasugusena, nagu on siin kõnealuse
S all olev struktuur. Nende sõnade põhiline erinevus sõnadest
eesmärk, taotlema on niisuguse seletuse puhul selles, et neil
on suhteliselt rohkem konkretiseeritud S_1 ja/või S_2 all esi-

nev struktuur (predikaadi selleks et argumendid).

On aga ka võimalik, et S_1 ja S_2 realiseeruvad pindstruktuuris eraldi struktuuridena:

(17) Theodor, kes oli isegi habet värvinud, selleks et Viiale meeldida, saavutas ainult selle, et...

Lõpuks võib aga kõnealuselt struktuurist realiseeruda ainult S_1 (mis esitab x_g otsesest tegevust). Just selle juhu-ga on meil tegemist lausetes (6) ja (7), samuti näit. lauses

(18) Habeme värvimisega saavutas Theodor ainult selle, et...

Ning vastava süntaktilise komponendi (habeme värvimisega, kavalusega jne.) 'instrumentaalsus' on seletatav S_1 funktsiooniga alusstruktuuris.

On raske öelda, kas S_2 ükski saab realiseeruda pindstruktuuris; näib, et saavutama laiendina pole see võimalik:

(19)? Viiale meeldimises saavutas Theodor ainult selle, et...

4. tulemus.

Meenutame kõigepealt, et sõna tulemus analüüsime siin kasutuses 'on tulemus', s.t. predikaadina. Seejuures huvitab meid eriti seos sõnade tulemus ja saavutama vahel.

Võtame laused:

- (1) See, et tehas suleti (/tehase sulgemine) oli selle tulemus, et töölised streikisid 3 nädalat (/oli tööliste 3-nädalase streikimise tulemus).
- (2) Theodori habemevärvimise tulemuseks oli ainult see, et Viia lubas tal oma kätt suudelda.
- (3) Mati manitsuste tulemuseks oli see, et Tiiu nõustus kaasa tulema.

Need näited osutavad, et laused predikaadiga saavutama on äldjuhul sõnastatavad ka predikaadi tulemus abil. Meid ei huvita momendil niivõrd see, kui täpselt säilib vastava lause tähendus (see, mis neis lausetes täpselt väidetakse), vaid see, kuidas seostuvad omavahel predikaatide saavutama ja tulemus argumentide struktuurid. Toodud lausete põhjal võib

õelda, et ka predikaadil tulemus on vähemalt kaks argumenti: 1) mis on tulemuseks ja 2) tulemus millest. Seejuures on selge, et saavutama argumendi y_s (mis saavutatakse) võime identifitseerida siin argumendiga 'mis on tulemuseks' (märke y_u -ga). Nii y_s -ina kui ka y_u -na esineb lause. Ja pole raske veenduda, et iga S, mis esineb verbi saavutama faktiitivargumendina, võib esineda siin y_u -na, ja vastupidi - vrd. eeltoodud lausete komponente see, et tehas sulleti (tehasse sulgemine) ja see, et Tiit nõustus kaasa tulema. Ja ka intuiitivselt: see, mis on saavutatud, on automaatselt tulemus, ja tulemus on alati saavutatud. Võib tekkida kahtlusi, kas sõna tulemus argument y_u peab alati esitama 'seisundimuutust'. Mida õelda näiteks lause kohta

(4) See, et Ants nii kenasti sõna kuulab, on selle tulemus, et...

kus fraas See, et Ants nii kenasti sõna kuulab ei esita otseselt mingit seisundimuutust? Näib siiski olevat selge, et sõna tulemus kasutamise põhjal me mõistame eeltoodud lauset nii, et nimetatud fraas esitab kui mitte seisundimuutust, siis igal juhul 'muutunud seisundit'. Kui Ants oleks alati sõna kuulanud (ja me tahaksime näiteks osutada sellele põhjustele), siis ei saaks me kasutada sõna tulemus. Ülaltoodud lauses on aga asi lihtsalt selles, et kõnealune seisundimuutus on perfektiivne (= 'muutunud seisund'), s.t. sisuliselt oleks täpsem lauset (4) esitada umbes selliselt:

(4a) See, et Ants (kes varem ei kuulanud sõna), on nüüd hakanud nii kenasti sõna kuulama, on selle tulemus, et...

Predikaadi tulemus teise argumendiga (tulemus millest, tähistame x_u -ga) on olukord tunduvalt keerulisem. Toodud näidetes on x_u lause või selle nominalisatsioon. Kuidas esitada x_u alusstruktuuris? Verbi saavutama vastav argument x_s , nagu teame, on NP, mille käändeks on agent. Ka sõna tulemus on kasutatav selliselt, nagu

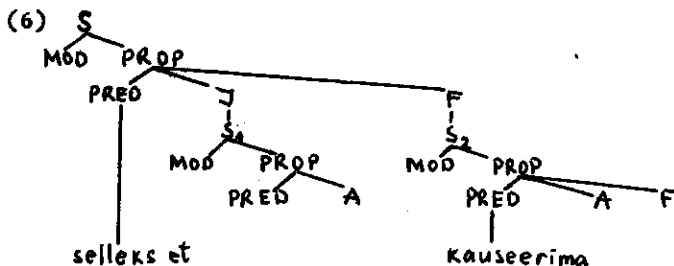
(5) Theodori ainsaks tulemuseks habemevärvimisest oli see, et...

kus, nagu näeme, on pindstruktuuri võrdlemisi sarnane sõna saavutama vastavate lausete pindstruktuuriga.

Kas sellest aga järeldub, et argumenti x_u tuleks süvastruktuuris käsitleda saavutama argumenti x_s eeskujul agendina, seega NP-na, ning näidetes (1)-(3) vastavas positsioonis esinevaid lauseid seletada kui x_u -le esitatud presupositsioonide realisatsioonid?

Tundub siiski, et oleks loomulikum käsitleda tulemuse argumentina 'kellegi tegevust' (lauset) ja mitte 'kedagi, kes teeb midagi' (NP-d). Me ei räägi tavaliselt tal on tulemus, et... (nii nagu näit. tal on eesmärk, et...). Kasutus, mida esitab lause (5), on tunduvalt piiratum kui kasutus, mida esitavad laused (1)-(3): esimeseks on vaja hoopis suurema hulga tingimuste täidetust. Igale lausele täübist (1)-(3) ei leidu loomulikku vastet täübist (5), kuid igale lausele täübist (5) võime leida vaste täübist (1)-(3). Lisaks sellele väärrib märkimist, et NP, mis esineb saavutama juures agendina, on seal käsitletav tuletatuna, 'väljatõstatuna' lausest, mis selle juurde kuulub (vt. ka sõnade eesmärk ja taotlema analüüsi).

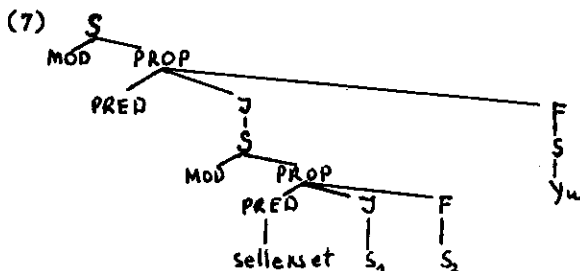
Niisiis ilmselt ei võidaks me midagi, kui x_u esitaksime x_s eeskujul NP-na. Otstarbekam oleks argument x_u algselt esitada lausena. Mis puutub sellele lausele esitatavatesse nõuetesse, siis eelneva põhjal võime ilmselt öelda, et nende nõuete osas on see lause identne saavutama alusstruktuuris x_s juurde kuuluva lausega (kui y_u on tulemus x_u -st, siis x_u peab olema mitte lihtsalt 'tegevus', 'aktiivsus', vaid vastavale eesmärgile suunatud 'tegevus'; just selles näib näit. olevat põhiline erinevus sõnade tulemus ja tagajärg kasutamises). Need nõuded võime esitada struktuurina:

Kuid mida predikaat tulemus väidab? Kui arvestada, mida tulemus eeldab, siis ätteleksime, et - analoogiliselt predikaadiga saavutama - mitte midagi enam kui seda, et x_u kausseerib y_u . Ent siin on meil x_u ja y_u nüüd mõlemad laused. Seni oleme predikaadi kauseerima esimese argumentina esitanud mitte lause, vaid NP (mille käändeks on agent). Niisiis, kui me jääme selle juurde, et x_u on lause, ja tahame seejuures sõna tulemus väite esitada predikaadi kauseerima abil, satume eelneva analüüsiga teatud määral vastuollu. Seejuures on aga huvitav, et predikaadi kauseerima enda seisukohalt poleks selline käsitlus (kus mõlemad argumentid on laused) sugugi ebaloomulik.

Võiksime seletada olukorda nii, et kauseerima on predikaat, mis lubab vastava argumentina esineda nii NP-l (agent) kui ka S-il (mille käändeks sobib ilmselt instrument). On mõeldav ka, et esimene kasutus on faktiliselt tuletatud teisest kui algsemast, näit. samasuguse agendi älestõstmise operatsioonil abil, nagu me seda juba korduvalt oleme kirjeldanud. Nii vähete sõnade analüüsi põhjal on raske seda probleemi lahendada. Meie arvates on sinne lahendus siiski parem kui kasutada sõnade saavutama ja tulemus analüüsis täiesti erinevaid elementaarseid predikaate, sest sel juhul - arvestades nende elementaarsust - kaotaksime võimaluse seletada sõnade saavutama ja tulemus tähenduste vahel kehtivat seost.

Niisiis esitaksime predikaadi tulemus alusstruktuuri sellisena:

Märgime, et selles struktuuris jääb veel esile toomata predikaatide saavutama ja tulemus üks erinevus. Kui me väljendi ' x_s saavutab y_s ' väite võime esitada kui ' x_s kauseerib y_s ', siis väljendi ' x_u tulemuseks on y_u ' väidet oleks nähtavasti täpsem esitada kui ' x_u on kauseerinud y_u ', s.t. viimasel juhul on predikaat kauseerima perfekttiivne. Kohaks, kus seda informatsiooni esitada, on ilmselt kõige ülemine modaalsuskomponent struktuuris (7).

Esimeseks argumendiks (instrument)oleva S realiseerumisel pindstruktuuris on kaks põhilist võimalust. Esiteks võib realiseeruda kogu struktuur, seejuures reeglina jällegi sellistes konkreetsetes predikaatides nagu manitsema, veenna jne., mis haaravad endasse nii 'tegevuse' kui 'eesmärgi' (neist oli juttu saavutama analüüsis). Seda võimalust esitab näit. lause (3) ja ilmselt ka lause (1). Teiseks võib pindstruktuuris realiseeruda ainult S_1 - seda näitab lause (2), kus Theodori habemevärvimine esitab vaid otsest tegevust. Ning näib, et vaid sel juhul, kui realiseerub S_1 üksinda, ongi võimalus tuletada struktuure, mida esitab lause (5): S_1 -s sisalduv agent tõstetakse välja ning tehakse vastavast NP-st sõna tulemus laiend; formaalselt on see ootuspärane, sest nagu näeme struktuurist (7), saab lausest S_1 väljatõstetud NP-d siduda sõnaga tulemus ainult siis, kui eelnevalt S_1 ise on vahetult seotud selle sõnaga.

III. 1. Analüüsisime nelja sõna: eesmärk, taotlema, saavutama, tulemus. Nagu näeme, võib isegi selliste pealtnäha tähtjade sõnade analüüs pakkuda rohkesti sisulist materjali.

Intuitiivselt seostame kõik neli sõna ühe ja sama situatsiooniga - eesmärgipärase tegevuse situatsiooniga. Kuid intuitiivselt pole kerge hinnata, mida täpselt kujutab nende semantiline struktuur, missugused semantilised tunnused neisse kuuluvad ning kuidas nad üksteisega on seotud. Me püüdsime tavalisi semantilisi tunnuseid (features) käsitleda predikaatidena ning esitada analüüsitava sõnade tähendused selliste elementaarpredikaatide poolt moodustatud kindlate struktuuridena. Näib, et selline käsitus võimaldab hoopis efektiivsemalt kui tavaline tunnustega opereerimine esitada sõnade semantilisi omadusi ning seejuures seostada nende semantilist struktuuri lausete süntaktilise struktuuriga, kus nad esinevad.

Analüüsitud sõnade olulisemad semantilised omadused võime kokkuvõtvalt esitada järgmiselt (formaalsete esitustena vt. vastavaid struktuure (29), (14), (15) ja (7)).

1) eesmärk:

argumendid: x, y;

käänded: agent, faktitiiv;

presupositsioon x-i suhtes: 'x teeb z';

y-i suhtes: väljendab 'kausatsioon';

väide: 'seda, mis x teeb, teeb ta selleks, et kauseerida y'.

2) taotlema: analüüs on põhimõtteliselt samasugune.

3) saavutama:

argumendid: x, y;

käänded: agent, faktitiiv;

presupositsioon x-i suhtes: 'x teeb z, selleks et kauseerida y';

y-i suhtes: väljendab 'seisundimuutust';

väide: 'x kauseerib y'.

4) tulemus:

argumendid: x, y;

käänded: instrument, faktitiiv;

presupositsioon x-i suhtes: esitab fakti 'keegi teeb z, selleks et kauseerida y';

y-i suhtes: väljendab 'seisundimuutust';

väide: 'x kauseerib y'.

Nagu meie analüüs näitab, on toodud sõnade semantilise struktuuri esitamiseks vajalikud eelkõige kaks elementaarpredikaati (me ei püüa kuidagi absolutiseerida nende elementaarsust): kauseerima ja selleks et. Lisaks sellele kuulub kõigi analüüsitud sõnade semantilisse struktuuri - seejuures alati eeldustesse - mingi predikaat, mis omab agenti, ning teiselt poolt teatud 'seisundimuutust' väljendav struktuur. Kui järjekindel olla, siis peaksime ka need nõuded formuleerima elementaarpredikaatide abil. Siinse piiratud materjali põhjal on siiski raske otsustada, mida need predikaadid peaksid endast kujutama. Märgime, et esimene neist - 'aktiivsus' - on meil praegu faktiliselt terveni antud agendi (s.t. ühe käände) mõistega. Sisuliselt pole ka Fillmore'i käanded midagi muud kui teatud elementaarsed (elementaarsetena võetud) predikaadid. Kuid esitada need ka formaalselt ühtmoodi teiste predikaatidega oleks võrdlemisi keeruline; ja on võimalik, et seda pole vajagi.

2. Palju olulisem kui vahetute semantiliste komponentide esiletoomine on meie arvates teatud elementaarse situatsiooni ilmumine. Selle situatsiooni ('eesmärgipärase tegevuse situatsiooni') võiksime meie poolt kasutatud terminite abil esitada struktuuriga

(1) 'x teeb z, selleks et kauseerida y'.

Sellest lähtuvad nii või teisiti kõik neli meie poolt analüüsitud sõna ning eelnev analüüs peaks tooma esile, kuidas igaüks neist täpselt selle situatsiooniga on seotud, mida ta sellest eeldab, mida väidab. Võime öelda, et sõnad taotlema ja eesmärk eeldavad 'x teeb y' ning väidavad ülejäänut - et x teeb seda 'selleks et kauseerida y'. Sõnad saavutama ja tulemus aga eeldavad tervet situatsiooni (1) ning väidavad, et see 'kauseerib y'.

Sellised elementaarsed situatsioonid näivad kujutavat küllalt olulisi funktsionaalseid üksusi keeles. Just nende

ümber koonduvad konkreetsete sõnad. Seejuures, nagu on ammu täheldatud, võivad konkreetsete sõnad olla äpris ebapüsivad, juhuslikud, individuaalsed, samal ajal kui vastav elementaarne situatsioon on hoopis püsivam ning universaalsem. Selle väljaselgitamine, kuidas konkreetsete sõnad on täpselt tuletatud (tuletatavad) vastavast alusstruktuurist (v. -situatsioonist), on ilmselt üks semantika olulisemaid probleeme. Oleks mõeldav isegi uurida selliste tuletiste süsteemikust. Näiteks võiksime struktuuris (1) ei tee z selleks , et kauseerida y järjest kõiki predikaate:

- (a) 'x ei tee z selleks, et kauseerida y'
- (b) 'x teeb z mitte selleks, et kauseerida y'
- (c) 'x teeb z selleks, et mitte kauseerida y'
- (d) 'x teeb z selleks, et kauseerida mitte-y'

(ning edasi mitme eituse kombinatsioonid) ja uurida; kuidas keeles väljendatakse iga sellist "situatsiooni", eelkõige: kas on olemas mingi eri sõna selle väljendamiseks.

3. Semantilise informatsiooni sellise esitusviisi üks olulisi omadusi on, et see sobib hästi semantiliste järelduste tuletamiseks. Sel teel on võimalik näidata, mida tegelikult sisaldab mingi lause õigustamine; on võimalik näidata erinevate lausete semantilisi seoseid; on võimalik seletada, kuidas tekstis võib toimuda üleminek ähtede konkreetsete sõnade kasutamisel teiste konkreetsete sõnade kasutamisele. Me ei püüa siin selgitada järelduste tuletamise konkreetset mehhanismi, see ei mahuks enam sinise artikli raamidesse. Piirdume sellega, et osutame mõnedele kõige ilmsematele faktidele analüüsitavaite sõnade puhul.

Nii näeme, et sõnade saavutama ja tulemus alusstruktuuris sisaldub terveni sõnade eesmärk ja taotlema alusstruktuur. Seega võime öelda, et näiteks igast lausest 'x saavutab y' peaksid olema järeldatavad (aja- ja aspektikategooriat kõrvale jättes) vastavad laused 'x omab (omas) eesmärki y' ja 'x taotleb (taotles) y', kuna aga vastupidine ei saa kehutada. Teiseks näeme, et sõnad saavutama ja tulemus ning eesmärk ja taotlema omavad vastavalt samasuguseid alusstruktuure. Seega peaks igast lausest 'x omab eesmärki (kauseerida)

y' järelduma vastav lause 'x taotleb y' ja vastupidi; ning igast lausest 'x saavutab y' peaks järelduma vastav lause 'y on tulemus z-st' (kus z on analüüsitav kui 'x teeb midagi (z)', selleks et kauseerida y'), ja vastupidi.

Üks huvitavamaid fakte, mida niisugune järelduste tuletamise mehhanism võimaldab esile tuua, on seotud definiitsusega. Osutub, et definiitsus pole niivõrd formaalne nähtus, mis on seotud konkreetsete sõnade (konkreetsete vormide) esinemisega, vaid pigem semantiline nähtus, mille aluseks on vastava informatsiooni "teada olemine". Konkreetse sõna definiitsuse tingimuseks pole sugugi see, et see sõna ise oleks varem tekstis esinenud, oluline on hoopis, et semantiline informatsioon, mida esitab (võidab) antud sõna, oleks teada, s.t. et see järelduks varasemast tekstist. Kespool me sõnade eesmärk ja taotlema puhul juba näitasime, et neist ühe definiitsus võib olla tingitud teise eelnevast esinemisest. Täiesti analoogilised näited võib tuua sõnadega saavutama ja tulemus:

- (4) Ants saavutas ainult selle, et tal lubati puududa kahelt esimeselt loengult; kuid isegi sellist tulemust ei osanud paljud oodata.
- (5) Antsu protestimise ainsaks tulemuseks oli see, et tal lubati puududa kahelt esimeselt loengult; kuid isegi sellise loa saavutamine oli paljudele üllatuseks.

Selliseid fakte võib olla üpris raske seletada, kui puudub vastav mehhanism konkreetsete sõnade ja lausete semantiliste struktuuride "töötlemiseks", eelkõige järelduste tuletamiseks nendest.

4. Lõpetuseks märgime, et analüüsitud sõnadel on mitmeid ja mitmeid iseärasusi, nendega on seotud mitmeid probleeme, mida me oma analüüsis üldse ei puudutanud. Me kitsendasime vaatlust ainult kõnealuste sõnade predikatiivsele kasutusele. Seetõttu ei puudutanud me üldse näiteks selliseid väga tavalisi kasutusi, nagu taotleb mingit eesmärki, saavutab (mingeid) tulemusi, saavutab (oma) eesmärgi. Kuidas on

sõnade eesmärk ja tulemus sellised kasutused (ja üldse nende kui nimisõnade mittepredikatiivsed kasutused) seostatavad eeltoodud alusstruktuuridega, on omaette küsimus. Üldiselt on selge, et niisugused kasutused tuleb algselt esitada predikatiivsetena; näiteks on lause ta saavutas oma eesmärgi analüüsitav kui ta saavutas selle, mis oli tema eesmärgiks (s.t. algselt umbes 'x saavutas y ja y oli x eesmärgiks'). Kuid üksikasjades on siin palju segast.

K i r j a n d u s

- B a c h, E. 1968. Nouns and Noun Phrases. - Universals in Linguistic Theory, ed. by E. Bach and R.T. Harms. New York, lk. 90-122.
- F i l l m o r e, Ch. 1968a. The Case for Case. - Universals in Linguistic Theory, ed. by E. Bach and R. T. Harms. New York, lk. 1-88.
- F i l l m o r e, Ch. 1968b. Lexical Entries for Verbs. - Foundations of Language, 4, lk. 373-393.
- F i l l m o r e, Ch. 1968c. Types of Lexical Information. - Working Papers in Linguistics. 2. Ohio State University, lk. 65-103.
- L a n g e n d o e n, D. T. 1967. On Selection, Projection, Meaning, and Semantic Content. - Working Papers in Linguistics. 1. Ohio State University, lk. 100-109.
- Õ i m, H. 1969a. О лексических категориях в глубинной структуре. - Keele modelleerimise probleemid III. 2. Tartu, lk. 197-207.
- Õ i m, H. 1969b. The Semantic Structure of Words and the Syntactic Structure of Sentences (ilmumas).

EESMÄRK 'PURPOSE', TAOTLEMA 'TO ASPIRE',
SAAVUTAMA 'TO ACHIEVE', TULEMUS 'RESULT'
SEMANTIC ANALYSIS

H a l d u r Ö i m

S u m m a r y

We have presented here the semantic and syntactic analysis of four Estonian words: eesmärk 'goal, purpose', taotlema 'to aim, to aspire', saavutama 'to achieve, to attain, to gain', tulemus 'outcome, result'. We have tried to deal with the semantic features not as some 'conceptual atoms' but as specific predicates, and to represent the meanings of analyzed words as certain syntactic structures in terms of these elementary predicates.

In the process of generating the concrete sentences the analyzed words function as units which replace definite parts of these structures. The respective underlying structures for words analyzed here are given as: the structure (29) in the analysis of the word eesmärk 'purpose'; the structure (14) in the analysis of taotlema 'to aspire'; the structure (15) in the analysis of saavutama 'to achieve, to attain, to gain'; the structure (7) in the analysis of tulemus 'result'. For every word there are given also the rules which regulate the insertion of the word in its underlying structure. It seems to us that such a treatment enables us to represent the semantic properties of analyzed words more effectively, and at the same time to connect the semantic representations of words with syntactic structures of the sentences where the words appear, i.e. to derive the latter from the former.

For representing the semantic structures of the given words we needed, above all, two elementary predicates: x kauseerib y ('x causes y') and x selleks et y ('x in order that y'). The semantic structure of each of the words contains also - but always as a presupposition - a certain

structure expressing "intentional activity" i.e., in fact, a predicate taking agent as an argument.

Our analysis shows that we may speak of an "elementary situation" which underlies all the analyzed words; this "elementary situation" may be presented as:

x teeb z selleks et kauseerida y
'x is doing z in order to cause y'

All the words analyzed by us depart from this in some way or other. Our analysis makes it explicit how they are exactly connected to this situation, what from this is presupposed and what is asserted by each of these words. And, of course, there are also many other words which can be analyzed as certain specifications, or concretizations of this "elementary situation": püüdma, katsuma, ütitama 'to try, to attempt'; nurjuma, šparduma 'fail, go wrong'; otsima 'look for', jälitama 'chase', veenma 'convince', etc. It may be supposed that such "elementary situations" play an important role in the functioning of language. As contrasted with the relative individuality, occasionality and inconstancy of concrete words such "elementary situations" are much more constant and universal.

One of the advantages of such representation of semantic information is its suitability for drawing semantic inferences. In this way it may be made explicit what in fact constitutes the understanding of a sentence. Thus e.g., as the respective underlying structures show, from every sentence of the type x saavutas y ('x achieved y') may be inferred x omas eesmärki (kauseerida) y or x taotles y ('x had the purpose (to cause) y' or 'x aimed at y'). It is important to note in this connection that there are some facts in language which can hardly be explained without such mechanisms for making semantic inferences. For instance, the condition of definiteness (definite use) of a word is just that the semantic information carried by this word should be known, i.e. that it is implied by the preceding text, but not at all that this word itself actually has occurred before in the text.